

**Tänk om**

Redaktion: Gerd och Bror Jonzon, Nils Karlman,  
Finn Harald Wetterfors, Gunnar Wieselgren

## Innehåll

Vi är inne i 70-talet .....	3
Den revolutionära familjen .....	5
Utbildning och fostran .....	11
Ett förändrat arbetsliv .....	19
Vårt världsengagemang .....	31
Tänk om ... ..	37
Hur ska jag börja? .....	42
Vad lever vi för? .....	44
Bakom tankegångarna och exemplen ....	46
För vidare läsning .....	47

Vi är inne i 70-talet. Redan nu måste vi tänka för 80- och 90-talen.

Förändring är nödvändig, den är ofrånkomlig. Var och en av oss vill hellre ta aktiv del i den än att styras av den.

Hur ska 70-, 80- och 90-talens människa kunna förändra något? En sak är klar. Det går inte längre att sätta nya etiketter på gamla beteenden och gamla motiv och därmed inbilla sig att man förändrat något.

För att samhället ska fungera behövs nya motiv hos oss människor. Det gäller i lika grad politiker och vetenskapsmän som alla andra. Det är en fråga som når längre och djupare än frågan om system, organisation och teknik.

Det finns kvaliteter i vårt folk som skulle behöva användas för hela världen i dag. Asiater, afrikaner och sydamerikaner som såg på Sverige på 1960-talet frågade inte först och främst om vi satsat någon procent av nationalinkomsten på utvecklingshjälpen. De såg med forskande ögon på vårt sätt att lösa de mänskliga problemen på arbetsplatserna, i hemmet, skolorna och samhället överhuvudtaget. De frågade sig: Finns något vi kan lära oss här för våra länder? Hur får man människor att ta socialt ansvar? Hur får man korruperade människor att bli ärliga? Hur skapar man den enighet och solidaritet i ett samhälle som gör att problemen mellan olika grupper kan lösas?

Uttalanden och yttre reformer räcker inte för att möta sådana behov. Biologiska ingrepp eller politiska tvångsmetoder kommer aldrig att åstadkomma en mänskligare värld.

Den här skriften tar upp och behandlar ovannämnda frågor. Den vill förmedla tankar och erfarenheter, främst från helt vanliga svenskar som engagerat sig för Moralisk upprustnings mål. De har den gemensamma erfarenheten och övertygelsen att förändring är möjlig och kan leda mot det samhälle och den värld vi hoppas på.

Här kan det bara bli fråga om glimtar och exempel från tankevärld och vardagsliv. Vi kanske dock alla kan ana de möjligheter som finns.

**Vi måste skapa en människotyp som skiljer sig lika mycket från stenåldersmannen, stålåldersmannen, dollar- och sexåldersmannen som en rymdman från en man med skottkärra. Vi måste visa, att vårt mål som fria människor är att omdana världen med en idé som är stor nog att omfatta alla människor överallt och stark nog att kunna förändra den stålhårda självskheten hos den extrema högern, som är orsak till det frätande hatet i den extrema vänstern. Vi behöver forma en ny människotyp för en ny tidsålder, där de gamla sociala, ekonomiska och politiska orättvisorna försvinner genom att människans karaktär förändras. Det är det enda radikala och realistiska botemedlet för vår tid. De som tror att vi kan råda bot på det här seklets missförhållanden och samtidigt bortser från människans karaktär lever i en drömvärld.**

*Peter Howard, engelsk journalist och författare*

# Den revolutionära familjen

## Den öppna familjen

Behöver vi tänka om när det gäller familjen? Skall familjelivet framstå som egoism för två, tre eller flera — eller som en öppen dörr för medmänniskorna och världen? En familj som helt och hållet lever för sig själv skapar ensamma individer. Men en familj som är öppen för andra och har intressen utanför "det egna" kan föra in en ny anda i många sammanhang.

Kanske vi i Sverige redan gjort oss till experter på att analysera familjesituationen. Men vart leder det? Vi behöver gå längre än till analys och argument, när det gäller familjen.

Om vi tänker på familjen som ett samhälle i miniatyr, kan vi göra oss en bild av hur den skulle kunna fungera. Varför skulle inte familjelivet hjälpa till att aktivt utveckla samhällets demokrati?

## Den demokratiska familjen

Här vill vi efterlysa den *demokratiska familjen*, där var och en har rätt att göra sin röst hörd och dela ansvaret.

Hur fungerar den i praktiken?

Det finns tonåringar som upplever sitt hem som ett hinder för friheten, barn som tyranniserar sina föräldrar, föräldrar som mutar sina barn med godis och bio, vuxna barn som kan glömma sina föräldrar borta på pensionärshemmet. Men tänk om familjens verkliga demokrati skulle kunna förändra sådana situationer!

## Den revolutionära familjen

Dessutom vill vi efterlysa den *revolutionära familjen*. Revolutionen för en förvandling av samhället måste börja inifrån. Den måste alltså börja i familjen och kunna ge den en ny målsättning. Den bygger helt enkelt på att den mänskliga naturen kan förändras — även i vardagslivet. Den revolutionära familjen finner alternativa vägar till den tysta likgiltigheten och de våldsamma gränen, till dödläge och skilsmässa, neuroser och miljöskador.

Den sortens revolution kan vara djupare och starkare än våldets.

Varje människa kan se som sin uppgift att förändra strukturerna och inte leva som fånge i dem. Så kan en revolutionär familj leva utanför sin egen begränsade ram för att förändra världen. En sådan familj har sin givna plats i alla tider.

Men hur går det till att börja leva på sådant sätt?

Varför inte höra direkt från några som provat på? Namnen på de följande sidorna är fingerade, men varje historia beskriver fakta.

### **Praktiska konsekvenser**

En indisk student kom som praktikant till en svensk gård. Han hade farit till Europa för att få god utbildning. Men liksom många av sina landsmän hade han blivit så fångad av den höga materiella standarden här, att han räknade med att stanna i Europa även efter avslutade studier.

Tre månader hos en svensk lantbrukarfamilj fick honom att ändra inställning. Han fann en vanlig familj som levde för ovanliga mål. Familjefadern var övertygad om att uppgiften för världens jordbrukare skulle vara att se till att jordens befolkning får nog att äta. De anställda hade insyn i gårdens förvaltning och man arbetade i en anda av öppenhet och förtroende. I familjen själv fanns sammanhållning och glädje.

Det hade inte alltid varit så. Några år tidigare hade hustrun fått söka läkare för hjärtbesvär. Äldste pojken var trotsig. Makarna kom inte alltid överens. Men en sak hade de enats om: när de var bortbjudna var det han som skulle köra bilen dit och när de for hem skulle hon sitta vid raten — för säkerhets skull.

Så kom familjen i kontakt med människor som vågat rikta strålkastare av absolut ärlighet mot sitt eget sätt att leva. För första gången medgav nu hustrun att en del av det som hennes son anklagade henne för var sant. Hon beslöt att ändra sig och det blev början till en djupgående förändring i hemmet. Mannen gjorde upp flera års skattefusksom man hållit på med, trots att han satt i taxeringsnämnden. Han betalade tillbaka 12 000 kronor till staten, vilket betydde att han fick lov att sälja en bil. Makarna började kunna tala med varann om det som verkligen an-

gick dem. Barnen blev lugnare och hustruns hjärtbesvär försvann. Vem som skulle köra bil hem från bjudningar var inte något problem längre.

Den indiske studenten iakttog familjen under sin praktiktid. Vad han såg fick honom själv att vilja rikta samma strålkastare mot sitt liv. Det innebar för honom att till en början ärligt tala om för sina föräldrar hur det förhöll sig med studiepengarna de skickade. Han fick nämligen samtidigt ett stipendium från Tyskland att leva på, och han hade inte berättat för föräldrarna att han använt deras pengar till att skaffa sig bil. Han började tänka på vilka konsekvenser det har för Indien, om många unga studenter far till de rika länderna för utbildning och sedan inte återvänder. Han beslöt för egen del att resa tillbaka till Indien, när han blivit färdig med studierna.

### **Strejker och lockouter**

— I den aktuella situationen med vilda eller spontana strejker på olika platser har en sak blivit klar för mig, säger en mor. Om vi i familjen inte har enighet med varann och inriktar oss på ett större mål, så får vi strejk också där. Och den kan bli både vild och spontan. Jag har ofta bildat inofficiell strejkkommitté tillsammans med barnen mot min man, när han velat en sak och vi andra har planerat något annat.

Hon berättar om hur ett nytt avsnitt i livet började i och med att hon talat ut om allt hon gått och känt och tänkt i årtal.

— Jag har låtit mig styras av fruktan för humöret och ilskan hos både min man och ett av våra barn. Jag gav ofta efter för att få frid i huset och bad om förlåtelse även för sådant som inte var mitt fel. Jag började bli starkt medveten om att jag måste få en lösning på min fruktan, på min brist på ansvar för familjen och kärlekslösheten mot just det barnet som verkade så besvärligt i mina ögon. Ibland blev jag svartsjuk på att min man tycktes bry sig mer om barnen än om mig.

Men en dag började min man erkänna, att han faktiskt varit en diktator som menade sig veta vad som var bäst för oss alla. Då beslöt jag mig för att erkänna hur djupt sårad jag känt mig över att ha blivit "avsatt" som mor, då jag ofta fått höra hur hopplös jag var i min fostran av barnen. Jag tyckte mig faktiskt ha varit utsatt för en "lockout" från

min mans sida. Trots att jag knappt trodde mig själv om att ta ansvaret för barnen, beslöt jag mig nu för att göra det. Det enkla ordet förlåt blev sagt på ömse håll och familjen började finna harmoni.

Svaret på strejk och lockout är att jag inriktar mig med lika stark lidelse som min man på att ta itu med det som behöver rättas till runt omkring oss och i världen i stort. Jag kan få en ny drivkraft i mitt liv. När vår familj har den andan, behöver vi inte strejka eller utestänga varann. I stället kan vi komplettera varann som olika instrument i en orkester.

### **Tvärs genom krisen**

Pia hade känt sig väldigt säker på sin mans kärlek. Han hade gett henne så många bevis på den. Det tog hon som en garanti för att den alltid skulle finnas. Men sjätte sommaren de var gifta råkade deras äktenskap in i en kris. När Rolf inte ens hade lust att komma ihåg deras bröllopsdag, rågades måttet för Pia.

Hennes reaktion blev häftig. Det var som om hela grunden vacklade. Hon blev både arg och ledsen och försökte finna angreppspunkter på Rolf. Det fanns mycket av tidigare outtalade tankar och känslor att sticka med. Och han stack tillbaka. Till slut tycktes allt det som tidigare funnits av kärlek och samhörighet vara sönderstucket.

Det var ingen tanke på skilmässa. Budet "Du skall icke begå äktenskapsbrott" och tron på en mening med deras äktenskap fanns djupt nedlagt hos både Rolf och Pia. Detta blev som en mur kring deras äktenskap i krisens stund. Men ett bud, en mur, löser inga känslomässiga kriser.

De hade vänner som tidigare försökt tränga igenom det skal av präktighet, oantastlighet, perfektet och "snällhet" som blivit Rolfs och Pias livsattityd, inövad från barndomen. Nu började det bli en rämna i skalet. När Rolf äntligen tordes säga sin hjärtas mening och Pia blev ärlig om sina hemlighållna tankar, var det åtskilligt som klarnade. Pia förstod att det som hon en gång tagit emot som en oförtjänt gåva hade hon börjat utnyttja för att tillfredsställa sig själv. Hon hade försökt ta makten över deras äktenskap och dirigera deras gemensamma liv.

— Under alltihop låg min själviskhet — som urberget, säger Pia. Och nu hade det träffats av en ordentlig jordbävning.



Rolf gjorde också vissa upptäckter om sig själv. Han märkte att han inte var den alltigenom gode och värlartade gosse som han inbillat sig. Han föll ner från piedestalen där han älskat att stå.

Efter en tids vistelse på olika håll flyttade de ihop igen. De bad varann om förlåtelse. Alla illusioner var borta. Men de beslöt att ingen av dem skulle ta makten i fortsättningen. I stället överlämnade de den åt den Högre Makt som en gång hade fört dem samman. Efter en tid fanns kärleken där på ett mycket rikare och djupare sätt än förut.

— Instinktivt värjer vi oss mot lidande, säger Pia. Men att gå rakt igenom krisen-lidandet, finna orsakerna, erkänna felen och få förlåtelse och börja om — det är mycket värt. Det kanske kan överstiga värdet av att kunna fly så snart en situation syns hopplös. Vi tar så lätt för självklart att vi kan ställa krav på varann. Men på så sätt snärjer vi in varann i stället för att ge varann frihet att följa samvetets röst. Kanske är det mer av den friheten som många familjer och äktenskap behöver för att kunna hålla.

Ären har rullat vidare sedan den dramatiska uppgörelsen. Med sin familj har Rolf och Pia åtagit sig uppgifter långt utanför sin egen krets.

— Genom att vi bryr oss om andra människor och andra länder har våra kontakter vidgats och hemmets väggar sprängts, säger de. Samtidigt har sammanhållningen och kamratskapet mellan oss i familjen blivit fastare och vi har mycket roligt tillsammans. Dessutom har vi bestämt oss för att inte välja materiell standard genom att snegla på grannarna, släkten eller yrkeskåren utan rätta oss efter våra verkliga behov och samvetets vägledning.

### **Hopplöshet eller tillförsikt**

Ingeborg, en trebarnsmor, var seg och aldrig rädd att hugga i där arbete behövdes. Hon var en person som kunde se verkligheten sådan den var.

Vid 40 års ålder fick hon veta att hon led av en elaktad tumör. Till att börja med var hon mycket orolig för sin och familjens framtid. En operation utfördes och det första beskedet var att tumören helt avlägsnats.

Men två år efter operationen kom sjukdomen in i ett nytt allvarligt skede. Under tiden hade något hänt med Ingeborgs egen inställning. Med sin make och sina barn hade hon beslutat lämna sitt liv helt i Guds hand och att utnyttja varje dag för andra människor, så långt hennes

krafter räckte. Realiteten i hennes beslut finns dokumenterad i de tankar hon skrev ned, när hon sökte Guds kraft och ledning. En dag talade överläkaren om för maken att Ingeborg sannolikt bara hade omkring två månader kvar att leva. Att meddela patienten ansågs inte tillrådligt. Men mannen påpekade för överläkaren, att inga hemligheter funnits mellan honom och hustrun de senaste tio åren. Ingeborg måste få veta sanningen. Det blev han som samma dag berättade för henne om läkarnas prognos. Dagen efter skrev hon i sina anteckningar: "... behöver bli ödmjuk... Tack för stillheten med Gud... var beredd på det värsta men lev inte i begravningsplaner. Tro på hälsa och lev så att det syns att du tror på det."

Ingeborgs sista månader blev fyllda av omsorg och kamp för hennes omgivning. Hon var fast besluten att inte fixeras vid sitt eget tillstånd. Några nedskrivna tankar från de sista veckorna: "Tänk och bed för andra när självkoncentrationen sätter in... Tacksam för denna fantastiska dag... Det är normalt att vi är nere ibland. Låt det bara inte gå ut över andra... Acceptera att vara som jag är, i behov av hjälp."

Ingeborgs tre söner, den yngste 11 år vid hennes bortgång, har inte sin mor i livet längre. Men med den mor de minns levde de ett öppet och rikt liv.

Det är givet att inte alla problem kan lösas på en enda gång, allra minst när en tragedi träffar en familj. Men erfarenheterna som här beskrivits i de olika familjerna skulle kunna peka på, att när man en gång funnit en väg till lösningar, kan man nå fram till dem på nytt i många situationer.

# Utbildning och fostran

Människan har tekniskt sett blivit en jätte men har moraliskt och andligt stannat på dvärgstadiet. Inför den situationen ställs vi i dag.

En genomgripande förändring av mentalitet och motiv behövs. — — — Detta är en fråga som inte kan delegeras till experter. Det är en mänsklig uppgift som vi alla måste engagera oss i. Om vi misslyckas kanske det betyder slut på allt liv på denna planet. Om vi lyckas kan det betyda början på en epok av ojämförligt välstånd och mänsklig värdighet för alla. Utbildningens roll i att åstadkomma en mentalitetsförändring är central och avgörande. Utbildningen måste vara pionjär för nästa fas i människans utveckling.

*Citat ur »Education for tomorrow's world» av lektorerna John Henden och Erling Förland och adjunkt Sven Fraenki (Grosvenor Books. London 1970)*

Väsentligt är att inte bara sätta upp höga mål utan också i praktiken genomföra den övertygelse man har. Ofta är det enkla ting som åstadkommer stora förändringar. Hur detta kan ske ger de följande exemplen en antydan om.

## Att förlåta

En grundskolerektor berättar om sin kontakt med en klass i åttonde årskursen:

En av lärarna sa en dag till mig att jag hade behandlat en pojke i hennes klass fel. Några dagar senare steg jag in i klassen, hälsade och sa: "Ni kommer ihåg att jag för några dagar sedan sa något som fick alla att skratta åt Göran." Jag såg hur allas ögon riktades mot Göran och

Alla borde tillåtas friheten att välja. Det duger inte att utestänga Gud från skolorna och universiteten om man samtidigt tillåter en sorts frihet som är anti-Gud i samma skolor och universitet. Det är motsatsen till frihet. Och jag tror att varenda en av oss har något i hjärtat, något i vår ande som gör oss till något annat än grisar utstyrda i pälsar, juveler och läppstift. Jag tror det finns någonting i varenda man, kvinna och barn i världen som sätter honom i stånd till att välja mellan rätt och orätt. Jag tror att om fria människor utnyttjar den valmöjligheten och gör den till någonting bestämmande i ett fritt samhälle, då kommer vi att ha ett samhälle med ett levnadssätt så betvingande att hela världen säger: »På detta sätt är vi människor verkligen menade att leva.»

*Peter Howard, engelsk journalist och författare*

Jag skulle önska att svaret till hat, bitterhet och fruktan ingick i den normala kursplanen i varenda skola, och naturligtvis i vartenda hem. En pojke eller flicka som nu går ut i världen utan ett svar till dessa krafter är som en kräfta utan skal — utsatt för den moderna världens faror och svårigheter. I mitt land lär man barnen fakta om fattigdomen i sådana kontinenter som Asien och Afrika. Kunde vi inte i våra skolor ta itu med den moraliska fattigdomen i Europa, Asien och Afrika, och faktiskt lansera ett botemedel folk kunde använda i praktiken?

*Roland Wilson, engelsk författare vid en utbildningskonferens 1970*

mig själv. "Jag gjorde mycket fel då", fortsatte jag och vände mig till Göran: "Vill du förlåta mig?" Pojken hoppade upp och svarade med kraftig röst: "Ja." Så lämnade jag klassen.

Några dagar senare kom jag nerför korridoren och hörde ett förfärligt oväsen från samma klassrum. Det lät som en verklig kalabalik. Matti stod utanför dörren som så ofta förr — föremål för den svåraste disciplinära åtgärd läraren kunde ta sig till. När jag frågade medgav han att han blivit utsänd för olämpligt uppträdande.

"Låt oss gå in tillsammans och se vad vi kan göra", föreslog jag. Bråket tystnade när vi kom in, och jag frågade vad som stod på. Många elever hoppade upp och beklagade sig över det sätt läraren behandlat dem och Matti på. Jag frågade om de hade gjort något galet. Fullständig tystnad. När jag frågade Matti direkt medgav han att han hade del i skulden.

"Kommer ni ihåg när jag talade med Göran i det här klassrummet häromdan?", frågade jag. De flestas ansikten lyste upp. Matti ljusnade, tvekade lite men gick fram till läraren och sa: "Förlåt att jag var dum." — "Nu har du bollen", sa jag till läraren. Denne såg på mig och på klassen. Efter några inledande ord sa han: "Förlåt att jag blev irriterad och lät mitt dåliga humör rusa iväg med mig." Det kom en atmosfär av frihet och lättnad i klassen.

Efter någon tid talade läraren om för mig att eleverna och han samarbetat för att ordna en fest. Det hade skapat en helt ny kontakt mellan elever och lärare. Varje gång jag mötte elever från den klassen, som sannolikt var den besvärligaste i skolan, hade de glimten i ögat.

### **Att samarbeta och ta ansvar**

I ett experiment, som sträckte sig över tre år och i vilket både elever och lärare deltog, prövade man att få fram en riktig anda av samarbete i skolan. Om detta berättar en ämneslärare och några elever.

Några av eleverna skrev om sin klass sedan de lämnat skolan:

När vi började gymnasiet var vi en mycket heterogen samling. Flickorna höll ihop två och två, och pojkarna bildade små kottierier med ganska varierande intressen. Konkurrensen var stor mellan oss som hade intresse för studier, medan de andra mest ägnade sin tid åt nöjeslivet utanför skolan. Dessutom var dessa ett gäng som kunde hålla samman, medan vi gick var för sig och vantrivdes. Hela första året var en enda härva av anmärkingar, underbetyg och förmaningstal.

Fram på vårsidan inträffade emellertid en händelse, som skulle bli vändpunkten i vår "klasshistoria". En måndagsmorgon då klassen "arbetade" slöare än vanligt, visade oss en av våra lärare att demokrati står i det intimaste samband med ansvar, och att vi liksom spelaren i ett fotbollslag redan i skolan måste träna oss i samarbete, som samhället kommer att kräva.

Så här beskriver den ifrågavarande läraren vad som hände:

Ju mer jag arbetade, desto mindre gjorde de, tills jag en dag talade om för dem hur hjälplös jag kände mig. Det är meningen att vi ska samarbeta men jag känner mig som kaptenen i ett fotbollslag som inte vill spela. Jag skulle vilja inspirera, inte kommendera. Ju färre som tar ansvar, ju större blir möjligheten att någon blir diktator. Det är vad som händer i världen i dag. Vi kan finna lösningen om vi försöker tillsammans."

Det blev början till en ny anda, ett nytt intresse. "Vi fick en fullständigt ny syn på världen den dagen", sa en av eleverna efteråt.

En dag sa jag till dem att med vår nuvarande arbetstakt hann vi aldrig avsluta kursen, och bad dem hjälpa mig finna en lösning. De började arbeta med papper och penna, de räknade och tänkte. Den plan de kom fram till var en stor överraskning. De var ense om tre punkter: att ta fem gånger mer engelsk text i läxa än förut, att bli förhörda bara en gång var 14 dag i stället för varje lektion och att hjälpa varandra. Grammatik och skrivning lämnade de åt mig att lära dem. Uppslaget till denna plan kom från en elev som berett lärarna och kollegiet stora svårigheter. Här fick han ett annat utlopp för sin fantasi.

De fortsatte nu att utveckla tanken att skolan skulle bli en träningsplats för samhället. De upptäckte att det första som behövdes var ärlighet i allt arbete, och så småningom beslöt alla att bli ärliga.

Efter någon tids arbete på det nya sättet föreslog jag att de också skulle ta ansvaret för förhöret av läxorna. Det stimulerade dem mycket. Efter varje lektion diskuterade vi vad de funnit genom att arbeta på detta nya sätt.

Så här skriver eleverna själva:

Vi lärde oss verkligen samarbete — hjälpte varandra med skolarbetet samtidigt som vi fick tillfälle att närmare lära känna varandra. Vi praktiserade en ny arbetsmetod i

ett av språken, gjorde själva upp förslag till den, skötte förhören, bestämde läxornas längd, höll föredrag och fick överta hur stort ansvar vi ville. Resultatet blev över förväntan — inte ett enda underbetyg de två sista terminerna. Vi skämdes för varandra när vi inte kunde läxorna, och vi lärde oss förstå en lärares ställning och svårigheter i klassen. Den största vinsten var dock att vi lärde oss principen för verkligt samarbete och självtändigt ansvarstagande i arbetet.

## Slut med knark

Hur ska vi få bukt med narkotikaproblemet? Här ett exempel på hur en knarkare fick ordning på sitt liv.

En ung dansk berättar i en artikel: <sup>1)</sup>

Vi unga vill ha spänning. Men vi vill också finna en mening med livet. Jag hoppades själv få leva i en rättfärdig värld. Men hur skapar man en sådan? Självt hade jag mer och mer dragits in i de problem som plågar världen. Jag arbetade på förmiddagarna och gick i skolan på kvällarna. Vid sidan av hade jag min egen poporkester. Det var så mycket lättare att göra eftersom jag tyckte det var roligt, och det blev allt mindre tid för läsningen. När jag inte kunde följa med längre, började jag dricka. Sedan blev det både hasch, opium och LSD. Jag blev relegerad från högsta ringen. Sedan började polisen intressera sig för det gäng jag höll på med. Jag blev rädd, blev mer och mer desillusionerad. Allt gick galet.

Några grannar inbjöd mig att följa med dem på en semesterresa till Schweiz. Av en tillfällighet kom vi en dag till Caux, Moralisk upprustnings centrum i Europa. Vi stannade. Tre ting frapperade mig. Här hade människorna en mycket större vision för världen än jag någonsin haft. Dessutom försökte de på ett konstruktivt sätt finna lösningar på alla de problem som i dag fyller världen. Slutligen försökte de i praktiken omsätta vad de talade om.

Jag började ana att jag kunde få vara med om att bygga upp något igen i stället för att vara en del av världens sjukdom. Jag beslöt att börja från början.

Med en gång slutade jag att röka och knarka. Tron på att jag kunde vara med om och bygga upp något gav mig

<sup>1)</sup> *Ny värld i bild nr 11/1969*

perspektiv och mening. Här var något som var värt att satsa på.

I dag är jag tacksam för att min rektor hade mod att avkoppla mig. Jag förtjänade det. Jag förstår nu att jag själv är ansvarig för mina handlingar och mitt liv. Vad som behövdes var att jag fick en tillräckligt stor utmaning att göra en insats och ta ansvar. Vi måste ha något att se fram emot. Vi behöver salt, inte socker.”

*Under en konferens för Moralisk upprustning i Caux, Schweiz, 1969 sammanställde studenter och arbetare ett manifest, i vilket det bl.a. heter:*

**Demonstrationer, upplopp, sittstrejker eller lockouter för inte till målet. De kan åstadkomma förändringar, men mänsklig fruktan, ärelystnad och själviskhet blir kvar och skapar nya konflikter. Vi behöver drastiskt ta itu med människans natur.**

**Utbildning är något mer än en språngbräda till ett behagligt jobb. Vi har upptäckt att vårt sätt att leva talar högre än det vi säger. Vi har upptäckt att vi kan utmana politikerna när vi själva lämnar tillbaka böcker vi stulit från bibliotek och slutar med valmygel och fusk.**

**Vi är lika ansvariga för utvecklingen under de närmaste trettio åren som våra länders ledare.**

**Vi tror att det är universitetens uppgift att åstadkomma en revolution i samhället genom att skapa en ny människotyp. Universiteten skulle kunna besvara den karriärism och den maktkamp som styr regeringar och affärliv. De skulle kunna överbygga klyftan mellan generationer, raser, rika och fattiga, och slå broar mellan nationerna. De skulle kunna ge samvetet dess rätta plats i våra folks liv, och sörja för att det blir medkänsla och omsorg i umgänget människor emellan.**



## Framtidens svenska skola

*Ett antal svenska lärare vände sig år 1964 i ett manifest till dem som känner ansvar för framtidens svenska skola. Ur detta manifest, som fortfarande är aktuellt till sitt innehåll, citeras ett par avsnitt.*

**Det kommer att krävas av nästa generation ett engagemang i problemen, en osjälviskhet i livsriktningen och en disciplin vid uppgifternas genomförande som aldrig förr. Människans karaktär kommer att vara mer, inte mindre avgörande i rymdålderns och automationens århundrade. Det är därför viktigare än någonsin att all skola i vårt land ger karaktärsfostran med en klar etisk målsättning.**

### Vårt land behöver en skola

- som fostrar människor till att ställa våra rika resurser ifråga om kvalitet och karaktär, kunnande och produktion till tjänst för världens behov,
- som hjälper sina elever att lära sig älska det som är rätt och rättfärdigt och stå för det och kämpa mot det som är ont och orätt, och där normer som ärlighet, renhet, osjälviskhet och kärlek blir ledstjärnor att följa på vägen mot ett bättre och rättfärdigare samhälle,
- vars människosyn och fostran bygger på att människan är något annat och mer än ett djur, att hon är utrustad med förnuft och samvete och genom Guds kraft kan övervinna de destruktiva krafterna i människanaturen och människosläktet,
- där objektiv undervisning betyder saklig framställning av fakta och där den påverkan, som all levande undervisning innebär, intresserar och engagerar eleverna för de idéer och de omistliga grundvärden som vårt demokratiska samhälle bygger på — »respekt för sanning och rätt, för människans egen värde och människolivets okränkbarhet».

**Vi sysslar inte bara med industrins problem utan också med industrins roll när det gäller att lösa problemen i världen.**

*Dr Paul Campbell, ordf. vid en industrikonferens i London i maj 1970*

**Dagens kris kräver militanta män och inte bara människor som talar om måttlighet. Industrin behöver mer än arbetsfred. Den behöver en målsättning. Goda arbetsförhållanden, goda relationer och enighet är allt mycket viktiga ting. Men det räcker inte. De som planerar för industrin på det sätt som jag gjorde förr, har inget till övers för »goda» arbetsgivare. Men arbetsgivare som är revolutionärer kommer att intressera dem.**

*Les Dennison, ordförande för byggnadsarbetarna i Coventry, England, vid samma industrikonferens i London*

**Vi har en uppgift som är mycket större än att arbeta för en industri eller ett land. Om europeiska företagsledare och fackföreningsmän slog samman all sin fantasi för att ta itu med behoven i världen, så skulle man förspilla mindre energi på att bekämpa varandra. Industrin kan och måste bli ett mönster för ett samhälle där man arbetar tillsammans.**

*Frederick J. Philips, ordförande för Philips Elektriska Industrier, i inbjudan till industrikonferensen i Caux, Schweiz, aug.-sept. 1970*

# Ett förändrat arbetsliv

## Att tänka om

På fackligt håll och arbetsgivarhåll sägs allt oftare att vi måste tänka om när det gäller industrins och näringslivets målsättning. Ett praktiskt handlande efter nya linjer brådskar ju mer man upplever reaktionen mot

- ett näringsliv som sätter expansionen främst och alltför ensidigt präglas av rationalisering och effektivitet,
- ett arbetsliv som hotar att bli ett jättestort opersonligt maskineri, där den enskilda människans personliga insats försvinner i mängden.

Ser man realistiskt på situationen hotas näringslivet av anarki och sammanbrott och orsaken är inte enbart en alltför ensidig teknisk utveckling, säger somliga. En yngre generation ser på arbetslivet med andra ögon än de äldre. Genom massmedia har världsnöden kommit oss närmare än förr. Detta gör att de yngre vill se en ny inställning hos näringslivets folk. Vissa andra grupper ifrågasätter hela det nuvarande samhällssystemets, och däri inbegripet industrins, existensberättigande i sin nuvarande form. Hela denna utveckling bidrar till missnöje och oro inom arbetslivet och samhället i stort.

"Människovärdet vi fordrar tillbaka" heter det i "Arbetets söner". Också från andra håll höjs nu liknande röster: läkare, vetenskapsmän, tjänstemän, husmödrar — många är ängsliga för att människan själv, människans integritet, ska komma bort i den hårda utvecklingen.

## Arbetets mål

Arbetet är en väsentlig del av livsfunktionen. Ett väsentligt mål för varje arbetsplats är att det skapas ett riktigt arbetsklimat, där tillit och förtroende liksom konstruktivt

tänkande får sin givna plats. Hur ska man i praktiken kunna åstadkomma en allsidig samverkan i frihet och med ansvar?

Tekniskt-organisatoriska lösningar på problemen är inte tillräckliga. Vår värld är nu en gång för alla ogripbar med enbart logiskt tänkande och rationell organisation. Det finns en djupare verklighet, som människan behöver. Var ligger lösningen?

**En engelsk  
industriman  
uttalar sig**

Den engelske industrimannen *John Nowell*, som är ordförande för British Leather Institute, säger utifrån sin erfarenhet inom engelsk företagsvärld:

"Alla är överens om att någonstans ifrån måste en ny faktor komma in i vår industri, och att utan en radikal förändring av våra attityder finns det inget botemedel mot den sjukdom som angripit så stor del av engelsk industri. Men det är mycket få som inser att det kan vara både ett privilegium och ett ansvar för företagsledningarna att introducera denna nya förändringens faktor. I min egen erfarenhet har jag funnit tre grundläggande punkter där en förändring hos oss i företagsledningen blir revolutionerande.

*För det första att vi som en ny prioritet accepterar att människan är den viktigaste faktorn inom industrin. Industrin måste vara till för människan och inte människan för industrin. Vi måste återupprätta individens människovärde. Människan måste komma före vinsten. Det är också det säkraste sättet att på nytt göra företaget lönande. Här är en nyckelfråga för vår tid. Alltför ofta tänker vi inom industrin på människan som en produktionsenhet. Vi rättfärdigar t.o.m. de sociala kostnaderna med att de gör människorna till en bättre produktionsenhet. Fackliga funktionärer tänker också alltför ofta på människan som en maktenhet i kampen för kontroll. Våra arbetare vill bli behandlade som människor, och nyckeln till deras förtroende heter ärlighet.*

*Den andra förändringen innebär en ny sorts auktoritet, som alla frivilligt kan acceptera. Finns det en sådan? Ja. Det gäller vad som är moraliskt riktigt. Det kan helt enkelt uttryckas så: 'Inte vem som har rätt utan vad som är*

rätt.' Min erfarenhet har varit att när jag skjutit åt sidan min rätt eller min önskan att kontrollera för att i stället söka vad som är rätt för alla, så skapades en ny auktoritet vilken de flesta varit redo att acceptera. När alla kunnat se att chefen själv var beredd att underordna sig denna auktoritet av vad som var rätt — också när det ledde till beslut som påtagligt gick emot hans egna intressen — så skapades det en självdisciplin vilket är svaret till den anarki och det kaos som hotar vårt samhälle i dag.

*Den tredje förändringen innebär ett nytt motiv för industrin.* En av huvudorsakerna till svårigheterna inom industrin är att den aldrig haft en tillräckligt stor målsättning. Att ha vinsten som motiv är felaktigt. Ett sådant motiv förstör karaktären och förstör i sista hand betingelserna för att åstadkomma någon vinst. Det sprider sig från bokslutet till lönekuvertet och förgiftar relationerna inom industrin. Naturligtvis måste företaget ha vinst, men den måste vara produkten av allas samarbete för ett gemensamt mål." Så långt Nowell.

En tid som präglas av ett alltför smått, statistiskt tänkande å ena sidan, hatkänslor och maktbegär å den andra i samhälls- och världsutvecklingen gör sig naturligtvis starkt påmind också inom näringslivet. Den enda lösningen för industrin på dess interna problem är att dess män och kvinnor tar på sig ansvaret för hela samhället, hela världen. Läget är sådant att endast radikala åtgärder kan rädda mänskligheten.

Endast den som är fri från bitterhet och hat, självbelåtenhet och passivitet kan tänka och handla på det planet. Här är det fråga om en radikal personlig befrielsekamp, en kamp för att i perspektivet av världens behov söka nya motiv som ersätter de gamla.

Vi ska i intervjuens form låta några personer som prövat på ett annorlunda sätt att leva ge sin syn på arbetslivet och berätta något om hur man sökt lösa aktuella situationer.

**En  
företagsledare**

I Kiruna finns vid sidan av gruvorna också en industri som tillverkar Kirunatrucken. En av männen bakom detta företag och idégivare till trucken är *Torsten Henriksson*. Han har vida vyer för den norrländska industrin men kämpar

framförallt för de riktiga mänskliga relationerna inom företagsvärlden.

*Vi frågar honom: varifrån har impulserna till detta kommit?*

— Det går nog framförallt tillbaka till att jag som ung ingenjör på 1950-talet deltog i en av LKAB:s delegationer till världskonferensen för Moralisk upprustning i Caux i Schweiz. Alltsedan dess har Caux för mig varit modellen för hur ett företag bör fungera. Alla var där inriktade på att i sitt eget inre finna ledning för vad som var riktigt för en viss situation. I stället för att ha en verkställande direktör hade alla denna funktion samtidigt som alla var arbetare. Den som kände ansvar i en viss situation var modig nog att ta ansvar och blev i den situationen den verkställande direktören. Andra var då arbetare för att i nästa ögonblick kanske ta ansvar för en ny situation. Det var ett verkligt lagarbete som fungerade på ett enastående sätt. Caux är verkligen ett "företag" med världsperspektiv.

*— Hur tillämpar du detta i ditt företag?*

— I vårt företag lyssnar vi på varandra, talar ett enkelt språk och tar gemensamt ansvar. Vi har lanserat uttrycket "tala svenska" bland våra ingenjörer. Om dessa inte kan meddela sina lösningar till arbetarna på ett sätt som de förstår, då är det något fel. Alla kan se och upptäcka vad som behövs i ett företag, inte bara chefen. En anställd kanske förstår den verkliga problematiken betydligt bättre än direktören men kanske inte kan uttrycka det på ett sätt som överensstämmer med det språk som direktören talar. Då får vi hjälpas åt. Om chefen tolkar svaret rätt kan han ta det med in i problematiken och alla känner sig medansvariga. Vi får styrka bakom vårt handlande och större slagkraft bland en grupp människor som annars kanske skulle hamnat i en inre strid.

*— Hur är företagets relationer utåt?*

— Ett företag får inte främst se till att få en viss procents vinst på en produkt utan betrakta det som lika viktigt att tillverka och leverera en vara med hög kvalitet. Vi försöker skapa förtroende åt olika håll. Av vår produktion går 60 % på export. Vi har därför många kontakter i olika länder både i väst och öst. Överallt vill vi möta alla vi kommer i kontakt med främst som människor. Det uppskattas också. Det gäller att skapa de rätta mänskliga kontakterna i alla förhandlings- och affärssituationer.

*Intervjuare: Lennart Sjögren*

**En fack-  
föreningsman**

*John Söderlund* är lokal facklig ombudsman med 25 års erfarenhet av förhandlingar. Vi ställer en del frågor till honom om demokrati, arbetarrörelse och arbetsliv.

— *Hur ska man få svensk arbetarrörelse att få ett världsmedvetande?*

— Svensk arbetarrörelse kan aldrig få ett världsmedvetande lika lite som någon annan rörelse. Det som kan och måste ske är att allt fler och fler av enskilda inom rörelsen får upp ögonen för de internationella perspektiven och ser sin egen och rörelsens ansvar i dem. En förutsättning härvidlag är att bryta ner klichéer av olika slag, t.ex. att negrer är lata, amerikaner bara tänker på profit, indierna är dumma, bundna i religiösa vanföreställningar, kineser är kloka, svenskar är ärliga. Världsmedvetandet kommer av insikt om att människor överallt på jorden är lika, har samma behov, samma längtan efter trygghet, värme och gemenskap. Och överallt har man lika svårt att förverkliga det man längtar efter.

— *Vad menar du med att man överallt har svårt att förverkliga det man längtar efter? Olika länder har väl kommit olika långt på vägen?*

— Ja och nej. I vårt land har vi en ekonomisk trygghet som är enastående, efter vad jag förstår, men det är inte samma sak som att vi lyckats få in värme och gemenskap i samhället. I andra länder finns det en myckenhet av värme och gemenskap inom familj och stam, men själva livsbetingelserna är ytterst otrygga därför att fiendskapen mellan andra familjer och stammar är stor.

— *Menar du därmed att ekonomisk trygghet står i motsatsförhållande till trygghet och gemenskap?*

— Naturligtvis inte. Målsättningen för varje människa som vill kalla sig demokrat måste vara att varje människa på jorden har tillräckligt med föda, ett hem att bo i, kläder på kroppen och får en utbildning som gör det möjligt för vederbörande att ge in i samhällsgemenskapen så mycket den kan.

— *Betyder det att du är för målinriktade studier, spårade linjer osv?*

— Vad det betyder i praktisk politik kan jag inte svara på. Vad jag vill ha sagt är att om vi tillsammans ska bygga ett samhälle som fungerar på ett tillfredsställande sätt så kan inte den enskilde individen i första hand studera det som han har lust till, det som han snabbast gör karriär på, det som fortast och enklast för till höga inkomster. Frågan för den enskilde måste i stället bli: Vad skaffar jag mig

för utbildning för att just nu kunna göra en maximal insats på det område jag har anlag för och där jag behövs?

— *Du nämnde ordet demokrat. Hur vill du definiera begreppet demokrati?*

— Demokrati är den förnämsta av alla mänskliga samlevnadsformer. Den bygger helt på det frivilliga samarbetets princip. Den står i strid mot allt elitänkande och bygger på ansvarstagande av den enskilde medborgaren. Demokratin kräver av sina anhängare att de frivilligt, drivna av sina egna samveten, ger in i samhällsgemenskapen mer än någon diktator kan kräva av dem. Demokratin är för alla. Den ger möjlighet för att välja olika typer av experter som kan för medborgarens räkning fatta beslut i vissa avgränsade frågor. Medborgaren ska då obetingat kunna lita på att experten fattar sina beslut med samhällets bästa för ögonen.

— *Det du sagt här är väl närmast självklarheter. Vart vill du egentligen komma i ditt resonemang?*

— Egentligen till det som jag upplever som det svåraste hindret för sann demokrati, det som inom mig och andra hindrar den att fungera. Jag vet av egen erfarenhet som "expert" — av ganska obetydlig omfattning — hur svårt det kan vara att ständigt ha helhetsbilden, världsperspektivet, i centrum. Först måste jag genomsåda mina motiv — agerar jag för att jag själv ska komma fram eller i helhetens intresse? Sedan gäller det gruppen — slåss jag för egoistiska gruppintressen eller har det jag just nu arbetar för berättigande i den stora kampen för en rättvisare fördelning av produktionsresultaten? Svårigheten är att verkligen se att mina motiv är rena. Samma svårighet måste föreligga för Nixon, Palme, Heath, Indira Gandhi, Arne Geijer, Rantatalo eller vad demokratiskt valda ledare nu heter. Min tro är att de övriga ledarna, som inte kallas demokratiska, brottas med samma problem. Det kan vara Mao, Castro, Breschnev — helt enkelt därför att de liksom jag är människor.

Mao vill förändra människor så att de blir osjälviska och sätter samhällsnyttan framför egennyttan. Han har lyckats i mycket stor omfattning men han har måst använda hatet som drivkraft. Castro befinner sig i samma dilemma. Det är de inte ensamma om. På den s.k. demokratiska sidan har det gått att få fram stora gemensamma insatser av folken mot en yttre fiende. Eller måste det vara så att ett yttre tryck, rentav hat, är det enda som kan förena oss människor, eller finns det någon annan väg?

— *Vilka frågor spelar en avgörande roll i arbetslivets konflikter vid sidan av de rent ekonomiska?*



— Svårigheten att se varandra som likvärdiga människor och medvetandet om att vi har skilda intressen i ekonomiska frågor förhindrar ofta möjligheten att se det gemensamma intresset i andra. Misstänksamheten på ömsesidor blir stor. Alltför ofta kränks människor som människor i sitt arbete. Det gäller framför allt arbetare, men också förmän och andra får utstå kränkande behandling. Hur många arbetsgivare förstår t.ex. att det är kränkande för en enskild individ om motivet för företagshälsovården från företags sida är större lönsamhet? Det är inte fel att ha företagshälsovård. Om den ges av omsorg för de anställda har den säkert ökad lönsamhet som följd. Men då är det primära motivet omsorgen om medmänniskan och inte profiten.

— *Hur ser en lokal ombudsman på arbetslivets problem? Hur löser man dem i praktiken?*

— Om man ska komma någon vart så gäller det först och främst att vara ärlig. Såväl de som jag företräder som min motståndare måste kunna lita på att det jag säger är riktigt så långt jag kan kontrollera det. Detta tillsammans med vad jag förut nämnde om ifråga om rena motiv för mitt handlande kan ensamt skapa det förtroende som måste vara grundvalen för allt förhandlingsarbete. Om jag lyckas uppnå detta förtroende kan jag sedan ha hopp om att hjälpa till att skapa den ökade förståelse som leder till större medmänsklighet på arbetsplatsen. Detta tror jag har stor betydelse. Det är nog så att oavsett vilket ekonomiskt system jag arbetar under — kapitalistiskt, socialistiskt eller blandekonomiskt system eller vad det kan vara — måste människor på en arbetsplats alltid umgås med människor och är beroende av varandras handlande. Det är människorna på en arbetsplats som skapar andan tvärs igenom alla ekonomiska system.

— *Hur vill du utforma arbetslivets målsättning?*

— Att producera tillräckligt för allas behov på ett sådant sätt att de i produktionsprocessen deltagande upplever glädjen över att kunna vara med och göra en insats för att framställa det människor behöver. Ingen kan känna arbetsglädje inför tanken på att berika en enskild individ eller en grupp individer. Till en tid kan man få människor att arbeta för att berika sitt land. Men en riktigare målsättning är att tillfredsställa de enorma behoven hos mänskligheten. Då är målet så högt att vi förstår att vi behövs allesammans. Är det inte det vi längtar efter — att någon tänker på oss med omsorg och att vi behövs?

*Intervjuare: Nils Karlman*

Personalpolitiken spelar en viktig roll inom sjukhusets värld. Här liksom på andra arbetsplatser löses problemen mycket enklare om ärlighet och vilja till förändring finns hos alla parter.

I Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor kunde man i ett nummer för några år sedan läsa en artikel med titeln "Vår uppgift i en dynamisk värld", skriven av två sjuksköterskor. I artikeln rekommenderades tre punkter som "recept" för arbetsplatserna:

- 1) Höga krav på arbetsprestationerna
- 2) En atmosfär av ärlighet där problemen ventileras öppet
- 3) Respekt för patienten som individ.

Artikeln som också utkom i en dagstidning väckte en hel del debatt. Den slutade med följande ord: "Förvisso behöver vi utbilda fler läkare, sjuksköterskor och annan personal, men minst lika viktigt är att skapa enheter som fungerar i det stora sammanhanget."

Vad hade föranlett denna artikel? Vi frågar en av sjuksköterskorna, *Elisabeth Hamrin*, som i dag tjänstgör som lärare vid en sjuksköterskeskola.

— Vi ville helt enkelt ge vidare några av de erfarenheter vi fått från den vårdavdelning vi tjänstgjorde på.

— *Kan du ge något exempel på en sådan erfarenhet?*

— Jag hade som tämligen nyexaminerad tjänstgjort några månader på avdelningen, när en allvarlig kris seglade upp mellan mig och min äldre och mer erfarna kollega, avdelningssköterskan. Jag fann henne alltför dominerande och ansåg att hon i för liten utsträckning överlät viktiga beslut och funktioner åt sina yngre medarbetare. En dag talade avdelningssköterskan om för mig, att hon övervägt att gå till föreståndarinnan och begära min förflyttning till en annan avdelning. Hon ansåg att jag hade en orealistisk syn på mina funktioner och att patientvården liksom atmosfären på avdelningen blivit lidande.

— *Hur reagerade du då?*

— Till att börja med försökte jag förgäves komma fram till *vem* av oss som hade mest fel. Slutligen beslöt jag mig för att börja förändras på de punkter jag kunde se i mina relationer till patienter och personal — detta medförde bl.a. att jag började ta ett större ansvar för den direkta omvårdnaden av patienterna.

— *Hur inverkade detta på avdelningen?*

— Efter en tid inträdde en för alla parter märkbar klimatförändring på avdelningen. Avdelningssköterskan blev mindre dominerande och överlät med större förtroende viktiga uppgifter. Arbetsglädjen ökade betydligt då alla, inklusive det yngsta sjukvårdsbiträdet, började våga säga sin mening. Att dessa få ändringar främjade den enskilda patientens situation behöver inte tilläggas.

*Intervjuare: Gerd Jonzon*

## **En lantbrukare**

*Ove Jensen* är lantbrukare i Värmland, ägare till en gård på 2.600 tunnland. För några år sedan fick hans liv en helt ny inriktning.

Han berättar själv härom:

Större delen av mitt liv har jag levat utan klar målsättning — en viss ambition kanske — det var ju fint att ha en gård, att expandera rörelsen, att ha en större bil än grannen etc. Så kom jag en dag till en konferens för Moralistisk upprustning. Vad jag där upplevde kom mig att stan- na upp och tänka. Jag frågade mig själv: vad har jag egentligen för motiv i mitt liv?

— *Vad blev resultatet?*

— Jag fick nya idéer för driften på gården. Jag inrikta- de mig på en ökad produktion — men det var inte med tanke på en högre vinst för mig själv utan för något vida mer, att ta på oss vår andel i jordbrukets uppgift att ge hela världen nog att äta. För denna målsättning måste jag dock ha folket på gården med mig, det förstod jag.

— *Hur lyckades det?*

— Det var inte lätt. De behövde ju få klart för sig meningen med det hela. Jag ville ha ett bättre samarbete, men den kampen kunde inte vinnas på en gång. Jag måste också ständigt ändra på mig. Vid ett av de regelbundna mötena med de anställda sa en dag en arbetare till mig: "Vad är det för mening i att vi säger vad vi tänker — du gör ju ändå vad du vill". Jag fick ändra på mig igen.

— *Du började alltså med företagsdemokrati. Hur ser du på den?*

— När man menar allvar med företagsdemokrati ger de anställda gensvar. Vad jag menar med allvar är inte att bara resonera utan faktiskt genomföra de förslag vi gemensamt kommit fram till. Nu kommer arbetarna själva med initiativ vad de ska göra.

— *Andra former för samarbete?*

— Ja, det är samverkan jordbrukarna emellan. Min far var en föregångsman inom den ekonomiska föreningsrörelsen i Värmland. På senare tid har splittring hotat denna rörelse, särskilt gäller det stora jordbrukare och småbrukare. Jag arbetar för att alla ska se fram emot samma mål. Och målen behöver vidgas.

— *Vad innebär detta?*

— Som jag ser det måste vi jordbrukare i Norden och Europa välja. Antingen väljer vi den kortsiktiga själviska vägen vi så länge varit inne på och som innebär att varje jordbrukare och varje land endast ser till sitt eget intresse. Eller också visar vi en ny väg genom att börja planera på lång sikt för världens enorma behov.

— *Du reser mycket till andra länder. Varför?*

— Jag har en bestämd övertygelse om att världens jordbrukare behöver finna sin bestämmelse. Jag vill medverka härtill. Jag har kunnat resa bl.a. till Afrika och Indien därför att de anställda på gården har tagit sitt ansvar helt frivilligt med tanke på min uppgift.

— *Vad har du upplevt i andra länder?*

— Ett exempel. I Kenya ställde en vit farmare sin farm till disposition som lantbruksskola för afrikanska bönder efter ett besök som jag och några andra europeiska jordbrukare gjorde där. Det var en uppmuntran som visade att vår linje var riktig.

Ett annat exempel. I en av Indiens 500 000 byar som jag och några andra kolleger besökte kämpade tre bröder förbittrat om makten. Resultatet härav blev att byn splittrades i två läger som bekämpade varandra, ja man brände till och med varandras skördar. Indierna var inte i och för sig intresserade av européernas fina produktionsmetoder men väl av deras erfarenheter av hur samarbete växer fram då människor förändras. De lyssnade ivrigt till vad vi hade att berätta och detta ledde till en genomgripande försoning mellan bröderna. Stridigheterna i byn bilades, och redan nästa år producerade byn för första gången tillräckligt med mat för sina egna behov.

— Du nämnde att du fått en större målsättning. Hur vill du sammanfatta din syn på vad jordbrukarna tillsammans ska kunna göra?

— Jag skulle vilja sammanfatta den i tre punkter:

1. Vi kan bruka jorden så att varje hektar ger högsta möjliga skörd av de grödor som behövs i vårt land och i världen.
2. Vi kan arbeta för att vår industri och våra jordbruksorganisationer betalar de rätta priserna för de produkter vi köper från u-länderna i stället för att exploatera dessa länder. Vidare måste vi verka för att ingen använder mutor vid handel med andra länder.
3. Vi måste fortsätta den tekniska hjälpen. Vi måste utbilda vår ungdom så att den kan angripa problemen i u-länderna på det rätta sättet.

*Intervjuare: Finn Harald Wetterfors*

**Vår generation står inför tre stora uppgifter: att bevara freden och göra den bestående, att göra världens tillgångar och arbetsmöjligheter tillgängliga för alla utan exploatering av någon, att med freden och välståndet som tjänare och inte som herrar bygga en ny värld.**

*Frank Buchman, initiativtagare till Moralisk upprustning, 8 maj 1939.*

**Det finns tillräckligt i världen för alla människors behov, men inte för allas begär. Om alla hade tillräckligt omsorg och delade med sig tillräckligt, skulle då inte alla få tillräckligt?**

*Frank Buchman 29 maj 1938.*

Vart syftar vi i världen? Det är inte att få alla in i en rörelse. Det är inte att reformera individer. Det är att bygga en ny värld. Det är att ta itu med krissituationer överallt.

Men vi måste gå djupt. Vi kan inte bara ha ett konstgjort överflöd. Indiens problem kommer inte att lösas bara av u-hjälp. Europa kan bli utfattigt utan att Asien blir rikt. Vi måste gå ned till rötterna. Vi vill ha välstånd, vi vill ha enighet, vi vill ha fred. Men detta är frukterna. Var är rötterna? De finns på det moraliska och andliga området. De består av absoluta moralnormer: absolut ärlighet, absolut renhet, absolut osjälviskhet och absolut kärlek.

På en del håll är det inte modernt att tala om sådana normer. Vad betyder det? Det betyder att vi behöver dem så mycket mera. Och vi behöver Guds ledning, och vi behöver villigheten att lyda.

Om ni vill hjälpa Asien och Afrika, kan ni inte göra det utan absoluta moralnormer och utan Guds ledning. Detta är inte en vädjan om ändlös meditation i ett hörn långt borta, utan en appell till engagemang i världens och människornas problem. Men det mest tillfredsställande engagemanget, som kostar mest och går djupast, är när man beslutar sig för att göra det som Gud vill att man ska göra. Kommer Norden att engagera sig i världen på det sättet? Vi behöver er alla.

*Chefredaktör Rajmohan Gandhi i ett tal i  
Köpenhamn den 31 okt. 1970*

## Vårt världsenagemang

### En ideologisk kamp

Den eviga kampen mellan gott och ont tillspetsas alltmera. Det är en ideologisk kamp. Materialismen i dess olika former vare sig den kommer från höger eller vänster föder korruption, splittring och anarki. Som svar på detta behövs en högre ideologi, som är positiv och uppbyggande och som tillfredsställer den hunger som bor djupast i människornas hjärtan.

En ideologisk kamp måste föras på ett världsplan. Den snävt begränsade bypolitiken hör en gången tid till. Vad man dock måste ha klart för sig är att man visserligen kan göra upp planer för en ny värld på papperet, men man måste bygga den av människor.

En av Frank Buchmans huvudinsatser var att skapa en världsstyrka av ideologiskt tränade män och kvinnor från alla kontinenter, som satsar sin tid, sina pengar och sin energi på denna ideologiska kamp. De allra flesta av dem gör detta mitt i sitt dagliga arbete. Andra arbetar utan lön eller fast anställning. Vänner och arbetskamrater ägnar dem sin omsorg genom gåvor. Ingen har behövt hungra eller lida nöd. Tillsammans har de svetsats samman till en styrka som syftar till att omskapa världen.

Dr Buchman hade en mycket stark övertygelse om Sveriges världsenagemang. Han talade 1938, när han besökte Sverige, om att "Nordens folk kan bli ett mönster för hur man bör leva" och att Sverige skulle vara "folkförsonaren". Men inte med en moralisk pekpinne på andra folks synder eller med brösttoner om att vi skulle vara någon sorts världssamvete. Han tänkte på en konkret, ofta anonym insats på de håll i världen där nöden, vare sig det rör sig om materiell eller mänsklig underutveckling, är som störst. Det rör sig alltså om det världsenagemang som är livsluft för en människa eller ett folk med en världsideologi.

Tusentals svenskar har sedan 1938 på olika sätt varit engagerade i en sådan insats, både här hemma och i skilda

delar av världen, i efterkrigsårens bombhärjade Ruhr, USA:s negerslum, de nya staterna i Afrika, Nya Guineas djungel eller industrier, hamnar, skolor och universitet runt om i världen. Här ett exempel:

## Vägen till frihet

Scenen är Folkets hus i Kiruna en höstdag 1955. Afrikaner från alla delar av kontinenten gästar malmfälten med skådespelet "Frihet" som de tillsammans författat i Caux. Det handlar om ett land på väg mot oberoende i förhållande till den koloniala makten. Kampen mellan kolonialherrarna och afrikaner skildras dramatiskt. Motsättningarna mellan afrikanska stammar dramatiseras också på ett sätt som med tio år föregriper Biafrakonflikten. I skådespelet visade afrikanerna tvärsigenom dessa motsättningar vägen till den frihet som måste ligga till grund för politisk frihet och fred mellan olika stammar och intresgrupper: frihet från hat, fruktan, profit- och makthunger.

Afrikanerna bad en svensk filmfotograf som de mötte i Kiruna att filma "Frihet". Han sade upp ett lukrativt kontrakt och for från 35 graders kyla i Lappland till 35 graders hetta i Nigeria. Han engagerade sig utan betalning och utan baktanken att efter en titt på Afrika återvända som "expert" med en vinstgivande bok eller film i väskan. Han arbetade som en del av ett arbetslag med afrikaner och folk från andra kontinenter. Så kom filmen "Frihet" till stånd, med en trupp bestående av 10.000 afrikaner och en engelsman och med en svensk bakom kameran.

Medan Kenyatta som senare blev Kenyas president ännu satt internerad fick han en chans att se filmen. Han sade: "Det här är psykologiskt riktigt för Kenya. Filmen måste dubbas till swahili". Så skedde också, och den visades för 100 000-tals i Kenya och gick sedan till många länder i alla delar av världen.

## »Frihet» i Indien

Tolv år senare vistades ett antal svenskar i Indien på inbjudan av Rajmohan Gandhi, Mahatmans sonson. De var där för att på indiska villkor och under indiskt ledarskap göra en obetald insats för Asiens moraliska upprustning. En



dag kom en politiker på besök i det hus i New Delhi där några av svenskarna bodde som en del av en indisk storfamilj. Politikern hade tagit djupa intryck av sitt möte med Rajmohan Gandhi. Han höll nu på att förhandla med den indiska centralregeringen om sin landsdels framtid. På utgången av dessa förhandlingar hängde det om det skulle bli fred eller gerillakrig. Under samtalet frågade han svenskarna: "Har ni några filmer som jag kan använda?" "Frihet" plockades fram och förevisades. Politikern kommenterade: "Varför har inte denna film visats runt om i Indien? Det är den bästa film jag någonsin sett. Den motsvarar exakt den politiska situationen i min stat."

Politikern försonades med sin värste politiske motståndare. Några veckor senare var de båda tillsammans på väg genom sin stat med "Frihet" i bagaget. Några månader därefter röstade indiska parlamentet, till allas förvåning, nästan enhälligt för en överenskommelse som innebar fred och begränsad självstyrelse för provinsen i fråga.

## **Nya Guinea och Australien**

Nu förflyttar vi oss till byn Rorovana på ön Bougainville utanför Nya Guinea. Till för några år sedan var den en okänd söderhavsidyll. Kopparfynd kastade ön in i världshändelsernas centrum.

När ett australiskt bolag år 1969 med polisens hjälp försökte exploatera fyndigheterna, försvarade sig byborna frenetiskt mot tårgas och batonger. Det såg ut som inledningen till ett nytt kapitel i den vita imperialismens blodiga historia.

Det var i detta läge Paul Lapun ingrep. Han representerar Bougainville i Papua-Nya Guineas parlament. Han hade sett "Frihet" och tagit djupa intryck av mötet med vita människor med en radikal motivförändring. Bland dem var också en svensk socionom som arbetade med Moralisk upprustning i Nya Guinea.

Övertygad om att det fanns en effektivare väg att lösa konflikten än våld eller domstolsförfarande för Lapun till Australien. På flygplatsen i Sydney väntade pressen. Allt Lapun hade att säga reportrarna var: "Jag har inte kommit för att få förstasidesrubriker utan lösningar." Vad som hände under de närmaste dagarna beskriver Lapun på föl-

jande sätt: "Jag visste att bara Gud kunde åstadkomma en förändring i situationen, och jag kände på mig att han ville att jag skulle träffa Australiens premiärminister, styrelseordföranden i gruvbolaget och ministern för de utomaustraliska territorierna. Vid varje tillfälle när jag inte visste vad jag skulle göra, sökte jag Guds ledning."

Lapuns tillvägagångssätt ledde till en genomgripande förändring i regeringens och administrationens inställning. Hittills hade förhandlingarna om exploateringen av kopparn förts mellan den australiska administrationen av Bougainville och gruvbolaget, över huvudet på byborna. Men nu kom för första gången direkta förhandlingar till stånd mellan bolaget och byborna.

Efter en tid körde förhandlingarna fast. Då kom Lapun och hans medarbetare att tänka på "Frihet". Det fanns ingen elektricitet i Rorovana, så en generator måste fraktas dit över floder och sumpmarker genom djungeln. Föreställningen ägde rum i det fria mitt i byn. I filmen såg byborna en illustration av det som faktiskt inträffat i verkligheten: administrationen ändrade inställning. Det gjorde byborna villiga att lämna sin fastlåsta inställning. Nästa dag då Rorovanaborna träffades till stormöte, sade Lapun: "Vår situation är ungefär densamma som i filmen. Vi behöver förändra oss och arbeta efter Guds vilja. Då kan vi få fred här i landet i stället för blodsutgjutelse."

Förhandlingarna med gruvbolaget kunde nu fortsätta. 100 poliser, många av dem beväpnade, som legat i beredskap, drogs bort. Resultatet blev att byborna gick med på att arrendera ut 140 acres (c:a 60 hektar) till bolaget.

Värdet sattes upp från 150 dollar per acre, som ursprungligen erbjudits, till 1000 dollar. Under 42 år skulle ett årligt arrende på 7000 dollar utbetalas, samt dessutom en engångssumma på 30000 dollar. Vart sjunde år skulle arrendet omprövas, och när det löpt ut, skulle alla förbättringar och byggnader bli byns egendom.

Arrendet skulle betalas till en fond ur vilken byborna erhåller en summa motsvarande värdet av den skörd de annars skulle ha fått. Överskottet skall användas för byns gemensamma utveckling. Administrationen avgav också ett skriftligt löfte om att ingen annan mark tillhörig Rorovanabyrn skulle övertagas av staten för något som helst ändamål.

En utveckling som börjat en höstkväll i Kiruna Folkets Hus och sedan fortsatt i Nigeria, Kenya och Indien hade haft en andel i att förhindra hänsynslös exploatering och skapa rättvisa strukturer på en avlägsen söderhavsö.

## **Ett livsmönster**

Det rör sig alltså om ett världsenagemang som skulle kunna bli ett livsmönster för oss som enskilda och för hela vårt folk. Gunnar Myrdals ord "En u-hjälp som inte är moraliskt motiverad, har ingen bärkraft — det vet ni i ert eget hjärta" (Sv.D. 29/4 1970) är i detta sammanhang utomordentligt relevanta. "Skicka inte underutvecklade människor för att hjälpa de underutvecklade länderna", vädjade en gång en afrikansk expert. Han syftade på att man måste intressera sig lika mycket för den mänskliga underutvecklingen i det biståndsgivande landet som för nöden i andra länder. En insats i de andra kontinenterna har därför återverkningar på vårt eget land och vice versa. Men den måste mångfaldigas och fördjupas om den skall bli effektiv och bli en del av vårt svenska livsmönster.

**Betydelsen av kompassen är att den visar oss nästa steg. Genom kompasstavlans fyra kardinalpunkter är det alltid möjligt att ta reda på exakt åt vilket håll man ska ta det första steget. Och när man gör det, sätter sig livet i rörelse. Förändringen av livet och världen, det är dit den inre styrningen leder oss. Det räcker inte med goda idéer, man måste omsätta dem i praktiken — på det sättet får ordet substans.**

**I motsats till kompassen, som alltid förblir densamma, återverkar människans handlingar på hennes känsla av riktning. Samvetet klarnar, det inre och det yttre bygger upp varandra. Uppfattningen av världen blir ständigt mer realistisk. Horisonten vidgas, medan den skapande förmågan fördjupas. Den kommer allt närmare sitt ursprung. Den röst som återför oss allt mera till oss själva och samtidigt för oss i kontakt med andra människor får hela tiden en allt personligare accent. En dialog utvecklar sig som sätter oss i kontakt med det andra, det helt annorlunda, det gudomliga.**

*Prof. Th. Spoerri, Zürich*

# Tänk om . . .

## Tänk om

### **vi prövade på att inrätta det personliga och offentliga livet efter absoluta moraliska normer**

I vår tid med dess myller av möjligheter tvingas vi att klargöra våra egna riktpunkter för att kunna hitta rätt. Man kan inte leva på måfå. Vetenskapsmän och tekniker måste arbeta med noggrant preciserade mått för att kunna förstå varandra och samarbeta över gränserna. Men i de mänskliga relationerna lever vi fortfarande alltför mycket efter principen att var och en följer sitt eget intresse först och främst och upphöjer det till allmän moral. Ändå gäller här — lika mycket som i trafiken t.ex. — att det finns vissa regler man inte kan nonchalera utan att olyckor inträffar.

Behöver vi inte lämna otidsenliga relativa normer bakom oss också inom den mänskliga samlevnaden och frivilligt acceptera absoluta moraliska normer i stället? Skulle inte det ge oss en utgångspunkt för samhällsbyggandet? Ingen — vi själva lika litet som någon annan — skulle då bli mera gynnad part i jämlikhetsprogrammet på grund av inkomst, ålder, kön, hudfärg, ras eller nationalitet.

Det är inte fråga om absoluta normer som upphöjda positioner varifrån de perfekta ser ned på oss andra som kämpar med vår egen och vårt samhälles ofullkomligheter. Det är fråga om en kompass som hjälper oss att hitta rätt.

## Tänk om

**absolut ärlighet blev riktmärket för vårt personliga, sociala, ekonomiska och politiska liv**

Vi kräver — medvetet eller omedvetet — att våra medmänniskor ska vara helt och fullt ärliga mot oss och kritiserar dem när de inte är det. Vore det inte rimligt att vi ställde samma krav på oss själva som på våra medmänniskor?

Vi kritiserar gärna korruptionen i andra länder, främst u-länderna. Ser vi lika klart på korruptionen — fastän den kanske är i andra former — i vårt eget samhälle? Om ärlighet drastiskt tillämpades, hur mycket pengar skulle inte kunna frigöras för sjukvård, miljövärd, utvecklingshjälp? Att tillämpa kompromisslös ärlighet i livets alla förhållanden får givetvis konsekvenser åt olika håll. Vilka konsekvenser skulle det bli?

## Tänk om

**absolut renhet blev ett riktmärke både för enskilda människor och för samhället**

Skulle vi inte då få slut på exploatering i varje form — på grund av ras, klass, nation, kön?

Skulle vi inte då få slut på dubbelmoralen: både den som består i att man fördömer ras- och klassdiskriminering men i tysthet går med på att folk exploateras sexuellt, och den dubbelmoral som består i att man talar om andliga och moraliska värden och samtidigt exploaterar andras arbetskraft?

Skulle vi då få kraften och den gemensamma planen att ta itu med naturförorening och miljöförstöring?

Skulle ett folk med ren livsstil, rena hjärtan och rena motiv kunna bli ett "reningsverk" i de mänskliga relationerna?

Skulle då sexualundervisningen kunna resultera i att man redan i skolan lärde sig bli herre över sina drifter i stället för slav under dem?

Skulle vi då få kraft till initiativ och fantasifull omtanke om andra som sträcker sig från människan i vår egen omgivning till orättfärdigheten och nöden på andra håll i världen?

### **Tänk om**

**absolut osjälviskhet skulle vara vägen till att bota svält och brist på jämlikhet**

Skulle vi inte kunna göra absolut osjälviskhet till något mer än en personlig levnadsregel och börja tänka på landets och världens bästa i stället för på våra egna, vår familjs, vår egen grupps eller vårt partis intressen?

Skulle vi kunna visa världen att välfärd och dekadens inte alls behöver följas åt utan att omtanke om andra kan utvecklas lika snabbt som välfärden?

Tänk om människor skulle börja tänka: "Vad kan jag bidra med?" i stället för "Vad kan jag få ut av det här?"

### **Tänk om**

**absolut kärlek är svaret till hårda och stela regler, till kall likgiltighet och glödhett hat**

En man delade upp sina bekanta i följande grupper: dem som han hatade, dem som han hade grundad anledning att misstro, dem som han inte hade något emot och dem som kunde hjälpa honom framåt i livet. Hans liv förändrades när han införde absolut kärlek som norm i sina relationer med andra.

Skulle absolut kärlek som ett mål i det politiska livet få människor att inse vilket vanvett det är att underblåsa hatet som ett medel att få fram fred och rättvisa på jorden?

## **Tänk om**

### **vi skulle tänka om när det gäller samhällsförändring och strukturförändring**

Har vi så mycket koncentrerat oss på de ekonomiska och politiska superstrukturerna att vi glömt hatets, den själviska ambitionens och profithungerns grundstrukturer? Hade Hans Bückler, nygrundaren av tyska LO, rätt när han sa: När människorna förändras, då förändras samhällets struktur och när samhällets struktur förändras, då förändras människorna. Båda hör samman och båda är nödvändiga.

## **Tänk om**

### **vi vågade tänka om och se människan som hon egentligen är**

Många menar att människan i grunden är god. Man behöver bara utveckla hennes goda egenskaper för att gradvis få ett bättre samhälle. Men vad säger oss vår erfarenhet? Är jag inte i grunden självisk, kärlekslös och ond till min natur? Jag behöver därför förändras och revolutioneras om vi ska få en realistisk grundval för ett rättvist samhälle och en rättfärdig värld.

## **Tänk om**

### **vi vågade tänka om när det gäller Gud**

Är Gud bara något som kan intressera de "religiösa"? Är Gud bara en snäll farbror som ska välsigna de planer som jag i vilket fall som helst kommer att genomföra? Eller är jag beredd att låta mig ledas av Honom?

Många i vår tid är i revolt inte mot Gud utan mot människors småskurna uppfattning om Gud.

Tänk om Gud är en revolutionär kraft, som i grunden förändrar mig om jag ställer mig till Hans förfogande — en förändring som betyder att jag blir en del i Hans plan att omskapa världen.



Jag tror lidelsefullt på friheten. Men jag vet också att vi måste hjälpa människor att välja rätt. Jag tänker inte tala om för någon människa vad hon ska göra. Jag är ingen diktator. Men jag tänker inte passivt titta på, när somliga människor proppar allmänheten full med sin gudlöshet och sina relativa moralnormer och därigenom gör allmänheten oförmögen att själv välja rätt.

William Penn sade för många år sedan — och jag anser att hans ord uttrycker en evig politisk sanning för alla länder: »Människorna måste välja att låta sig ledas av Gud, annars dömer de sig själva till att behärskas av tyranner.» Med det menade Penn att frågan om vi får leva i frihet eller slaveri beror på hur vi träffar våra avgöranden, hur vi lever. Och om ett folk helt bara ägnar sig åt själviska intressen och egen framgång, så kommer förr eller senare någon stark man från höger eller vänster och säger: »För ert eget bästa måste jag ta makten över er. Och ni tänker vad jag tänker och gör vad jag gör.» Och det är slut på friheten.

Jag tror att människor ska vara absolut fria att fatta sina egna beslut. Men jag tror att de behöver absoluta normer att fatta beslut efter. Det är därför som enligt min egen åsikt en absolut moral är det enda svaret till en absolut diktatur. Det är därför jag är för den. Jag tror att Gud vill att människor ska förbli fria.

*Peter Howard, engelsk journalist och författare*

# Hur ska jag börja?

## Att vara stilla och lyssna

Den verkligt revolutionära förändringen av livet har för många börjat med att de stoppat upp — brutit den dagliga rutinen — och tagit sig tillräcklig tid att vara stilla, låta tankarna komma även om sådant som man vanligen skjuter ifrån sig.

Vi vet vanligen vad som är fel med andra — från grannen till regeringen — men i stillheten kan de ting komma i dagen som engagerar oss djupast — känslor, reaktioner, relationer.

”Det svagaste bläck är starkare än det starkaste minne”, brukar kineserna säga. För att få ordning på tankarna har människor världen runt upptäckt vilket praktiskt hjälpmedel papper och penna är. Dessa enkla hjälpmedel kan fånga upp vad som rör sig under ytan och som man ofta själv inte är medveten om, särskilt om man låter bli att censurera och kontrollera utan skriver ned alla de tankar som kommer för en.

Om man vill att livet runt omkring en och runt om i världen ska förändras så att det kännetecknas av ärlighet, renhet, osjälviskhet och kärlek — då är den bästa utgångspunkten att börja med sig själv.

Självkritiken gör mig mera inriktad på att ställa tillrätta de skador jag vållat andra än på hur andra sårat mig.

Men självkritiken och att ställa tillrätta skadorna är bara en början. Genom detta befrias mitt sinne, mina känslor och min vilja så att stillheten kan bli produktiv och fyllas med tankar för andra.

## En kastlös hos presidenten

En renhållningsarbetare uppsökte en dag Indiens förre president tillsammans med några andra kastlösa. De berättade bl.a. för presidenten om hur de börjat ett nytt liv, vad detta inneburit och om de beslutat de fattat för att ge de kastlösa i Indien en människovärdig tillvaro. Denne kastlöse berättade för presidenten hur hans nya tillvaro

vuxit fram ur vad han lärt sig under stillheten. Han frågade presidenten: "Lyssnar presidenten till Gud?" — "Ja", svarade denne, "det gör jag ofta". — "Hur långt låter presidenten Gud föra er?", frågade den kastlöse. — "Vad menar ni?" svarade presidenten. — "Mig för Gud först till min familj, så till min koloni av kastlösa, så till de kastlösa i Indien och till många olika delar av världen", svarade den kastlöse.

Liksom barnet behöver lära sig gå behöver människan öva sig i stillhet och öva upp känsligheten för vad som är rätt och orätt. Studier av skrifter, som gett gångna generationer deras livsinnehåll och livsmening, kan i stillheten få en belysning som gör dem dagsaktuella.

### **När stämmer man instrumenten?**

Orkestern stämmer instrumenten före konserten och inte efter. På samma sätt blir resultatet väsentligen annorlunda när man börjar dagen med en stunds stillhet och tar så lång tid på sig att man i lugn och ro kan nå ner till det som ligger under de dagliga uppgifternas oroliga yta. Man kan behöva en kvart, en halv timma, en timma innan ens inre röst — samvetet — Gud — fått tala till punkt, inte bara om ens egna motiv och vad som varit, utan lika mycket om dagens situation och människor, om beslut och planer för framtiden.

Att veta vad som är rätt och orätt är inte lätt. Det kan vara till hjälp att pröva de tankar man får i ljuset av de absoluta normerna. Sedan kan man tala med någon eller några som man litat på och som är inställda på samma mål.

Gud har en plan för var och en av oss. För varje situation i vardagslivet och för alla framtida perspektiv finns en lösning, som vi kan komma till klarhet om när vi är angelägna att lyssna till den inre rösten.

I stillheten kan jag få nyckeln inte bara till förändring av mitt eget liv utan även till den känslighet som gör mitt liv användbart till att förändra andra människors liv och engagera dem i kamp för en ny värld.

**När människan lyssnar, talar Gud  
när människan lyder, handlar Gud  
när människor förvandlas, förvandlas folken**

*Frank Buchman*

# Vad lever vi för?

*Frank Buchman, Moralisk upprustnings initiativtagare, berättade på sin födelsedag den 4 juni 1950 vid ett stort möte i Hans Sachs Haus i Gelsenkirchen, Tyskland, hur han tolv år tidigare vandrade i Schwarzwalds skogar nära Freudenstadt:*

**»Världen stod vid avgrundens rand». Liksom i dag längtade alla efter fred och beredde sig på krig.**

**Medan jag gick i dessa stilla skogar var det en tanke som åter och åter kom till mig — 'Moralisk och andlig upprustning, moralisk och andlig upprustning. Nästa stora världsrörelse kommer att bli en rörelse för moralisk upprustning av alla folk.'**

**Några dagar senare var jag i Londons East End, där den engelska arbetarrörelsen föddes. Arbetarna förstod vad det rörde sig om. Moralisk upprustning gick ut över världen . . .**

**Endast en verkligt självisk eller förblindad människa nöjer sig med att låta världen förbli sådan den är i dag. De flesta av oss skulle vilja förändra världen. Felet är att alltför många av oss vill göra det på vårt eget sätt.**

**Några har en riktig diagnos men använder en felaktig behandling. De räknar inte med Gud och inte med förvandling av den mänskliga naturen. Resultatet är förvirring, bitterhet och krig. Andra är alldeles säkra på att de har det teoretiska svaret, men de vill alltid att en annan människa eller en annan nation ska börja. Resultatet är desperation och hopplöshet.**

**När den riktiga diagnosen åtföljes av den riktiga behandlingen blir resultatet ett under. Den mänskliga naturen förändras och samhället förändras.**

**Vad lever du för? Vad lever ditt folk för! Själviska människor och själviska nationer kan föra världen till fullständig undergång. Ett nytt slags människa, ett nytt slags statsmannaskap, ett nytt slags politik — det är vårt omedelbara behov. Det är därför Moralisk upprustning kommit till.»**

*1938 besökte Frank Buchman Sverige och vid en stor internationell konferens i Visby höll han ett uppmärksammat tal för deltagarna från hela världen. I talet beskriver han vad det innebär att gå in i ett revolutionärt engagemang:*

**Jag skall lova er en sak. Jag tänker inte ge upp. Jag tänker inte ge upp, vem som än gör det, och vad det än kommer att kosta. Jag vill inte, att ni skall komma med, därför att jag nu står här — det är inte det, det är fråga om. Det skulle inte vara mycket till revolution. Och inte mycket till gemenskap. Låt oss för ett ögonblick betrakta bilden av Kristi kors, och låt mig säga: Går ni med i detta korståg, kommer ni att få gå korsets väg. Jag ämnar inte locka er med några förhoppningar om yttre framgång. Jag ämnar inte locka er med att säga, att ni kommer att bli hjältar. Jag ämnar inte locka er, fast jag tror, att Nordens folk kan bli ett mönster för hur man bör leva. Det är en personlig erfarenhet av korset det gäller. Det är inte jag — utan Kristus. Det är inte jag, som går före, utan det är Kristus, som leder.**

*Ur »Väckelse — revolution — renässans» i »Omskapa världen», sid. 75.*

**Jag tror att ett stort antal agnostiker och ateister är ärligare, renare, mera osjälviska och kärleksfulla än vissa människor som inte är agnostiker och ateister. Jag har träffat många som säger: »Jag tror inte på Gud men jag vill gå med på ett experiment med absoluta moraliska normer, ty det är så jag vill att andra skall leva.» Men jag varnar er — det är ett farligt experiment, för det leder snart till en punkt, där man behöver en annan kraft än sitt eget intellekt. Man jag vet också av erfarenhet att den här experimentella metoden steg för steg leder fram till en tro.**

*Peter Howard, engelsk journalist och författare*

Bakom tankegångarna och exemplen i denna skrift ligger erfarenheter från Moralisk upprustnings världsomfattande verksamhet.

Vad är då Moralisk upprustning?

Moralisk upprustning är en idé som vill sätta människor och folk i rörelse mot ett nytt sätt att leva. Det är fråga om att mobilisera de andliga och moraliska värdena så att människornas, samhällets och nationernas liv kan förändras. Moralisk upprustning är däremot inte en organisation med medlemsförteckningar och dylikt och ersätter inte kyrkor, samfund, politiska partier eller intresseorganisationer.

Engagerade i Moralisk upprustnings världskamp är människor som tror på och i sina liv vill förverkliga absoluta moraliska och andliga grundsatser. Här i Sverige finns Stiftelsen för Moralisk upprustning, som är en allmännyttig stiftelse.

Stiftelsen i Sverige är ekonomiskt helt fristående från liknande stiftelser i andra länder men den har verksamt bidragit till Moralisk upprustnings arbete i andra kontinenter, särskilt Asien. Under senare år har nära hälften av inlutna gåvomedel gått till det arbete i Indien som leds av Rajmohan Gandhi, Mahatma Gandhis sonson, och andra indier som är verksamma för Asiens moraliska upprustning.

Det har sällan varit stora gåvor utan tusentals små gåvor, givna inte av överflöd utan ofta med uppoffring.

På olika håll i världen finns centra som är utgångspunkter för rörelsens verksamhet. Bland dessa centra märks Caux i Schweiz, Panchgani i Indien, Westminster kulturcentrum i London och Alnäs på Djurgården i Stockholm.

I Sverige ges ut en månadstidning *Ny värld i bild* av förlaget *Idé och kultur*. Detta förlag ger också ut upplysningsskrifter och lämnar information till intresserade.

# För vidare läsning

Härnedan ges några förslag på litteratur för den som ytterligare vill informera sig om Moralisk upprustning.

## På svenska

<b>Buchman, Frank: Omskapa världen.</b> Samlade tal 1932—55 av initiativtagaren till Moralisk upprustning .....	3,—
<b>Campbell, Paul: Om människan kan bli annorlunda . . .</b>	1,50
<b>Howard, Peter: Idéer på marsch.</b> En framgångsrik journalist berättar hur han mötte en revolution. ....	3,—
<b>Howard, Peter: Mr Brown kommer ner från berget.</b> Intro- duktion till pjäsen med samma namn. ....	1,50
<b>Howard, Peter: Revolutionen som kommer.</b> Tal 1963—55 inför de mest skilda auditorier i Asien, USA, Europa och Sydamerika. ....	5,—
<b>Jonzon, Bengt: Den rike mannen och friheten.</b> Predikningar och dikter. ....	11,75
<b>Jonzon, Bengt: MRA — ett sätt att leva.</b> ....	—,50
<b>Masmoudi, Mohamed: Radikalare än våld.</b> Tuniens nuv. utrikesminister berättar om en fas i sin kamp för sitt lands befrielse. ....	1,50
<b>Ny Värld i Bild.</b> Månadstidskrift för Moralisk upprustning. Års- prenumeration (12 nr) .....	20,—
Stud. prenumeration .....	10,—

## På engelska

- Campbell, Paul: Modernising man.** Vetenskapen och frågan om den mänskliga naturens förändring. .... 5,85
- Hovelsen, Leif: Out of the evil night.** Om kampen för att ge Tyskland ett nytt mål efter kriget. Skriven av en norsk motståndsmän. .... 10,60
- Marcel, Gabriel: Fresh hope for the world.** Historier om människor som mött Moralisk upprustning. .... 15,35
- Wolrige Gordon, Anne: Peter Howard — Life and letters.** Författarinnan ger en inblick i sin fars liv, huvudsakligen genom dennes egna brev. .... 5,85
- Caux 1968, 1969, 1970 — tre rapporter om världskonferenser i Moralisk upprustnings internationella centrum i Schweiz. Vardera omkr. .... 4,25**

Förutom litteratur kan en rad filmer — dokumentärfilmer och spelfilmer — hyras från Idé och Kultur. Beställning av böcker och filmer sker hos

**Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr.,  
111 34 Stockholm**

**tel. 08/10 34 56. Postgiro 70 98 70**